

Ko spotoma pozabiš na bistveno

Bilo je nekaj prizorov, ki so spomnili na duh revolucije. V sredo so imeli grški policisti opraviti s svojimi ljudmi, ki so na oblast metali molotovke. V Ljubljani je bila nemška ambasada onečedena z rdečo barvo in neznanci so z grafiti pozivali finančnega ministra Mramorja k odstopu. Janis Varufakis je za *New Statesman* povedal, da se počuti, kot bi bil na vrhu sveta, vendar zato, ker ni več grški finančni minister in končno lahko spi. In IMF je v torek zapisal oceno, da je grški javni dolg nevzdržljiv (*highly unsustainable*). Rešitev bi bila, da bi ga bodisi za dolgo odložili, reprogramirali, bodisi preprosto v občutnem delu odpisali. Slovenija je izrazila željo, da bi bila v novem svežnju pomoči tokrat bistveno podpovprečno izpostavljena, tako da bi bila v skupnem seštevku do Grčije s posojilom izpostavljena povprečno. To slednje ni spominjalo na revolucijo, temveč na gradualizem, evropsko evolucijo, kot naj bi jo v doktrini finančne uravnoveženosti narekoval duh trajnostnega razvoja po meri stabilne valute. Valuta kot temelj sveta in Evrope? Kaj pri vsem tem je res in kaj sploh lahko realnost življenja? Čas je, da v družbene zadeve namesto ekonomistov odločilneje posežejo humanisti.

V mesijanskem konceptu politike

Tisti, ki poznajo zgodovino, v teh mesecih veliko govorijo o versajski pogodbi iz leta 1919 (mirovni pogodbi po prvi svetovni vojni). In tisti, ki poznajo to, vedo, kakšna je bila razlika med predlogi Woodrowa Wilsona na pariški mirovni konferenci in predlogi Francoza Clemenceauja, Italijana Orlanda in Angleža Georgea. Pri Wilsonovi formuli je po smislu in nameri šlo za povojno stabilizacijo sveta. Omogočilo naj bi se gospodarsko okrevanje, svobodno trgovino, enostavno povedano, pogled v prihodnost naj bi prevladal nad maščevanjem oziroma pogledom v preteklost.

Zmagalo je maščevanje, ki je bilo razumljivo, vendar povsem kontraproduktivno. Začelo se je seveda z opredelitvijo in priznanjem krivde in pravno je o tem govoril tisti znameniti člen 231, ki je omogočil tezo, da so Nemci krivi za vojno in za vse, kar je bilo v tistem času slabega. Nemški zunanji minister von Brockdorff-Rantzau se je tej tezi močno, a neuspešno upiral. Zgodovinar Furet bi mu dal prav. Ta vojna je bila usodno neizogibna zaradi gospodarskega tekmovanja med velikimi silami. Evropska ljudstva so jo sprejela z navdušenjem, izzvanim po nacionalnih čustvih. Ni šlo ne za zmago levice nad desnico ne kontrarevolucije nad revolucijo, temveč za zmagoslavje naroda nad razredom, za demokratično in industrijsko vojno, je zapisal. Furet je postavil tezo, da bi prvo svetovno vojno zagotovo začeli Angleži, če je ne bi začeli Nemci.

Kar je povzročila v svoji posledici (Hitler), je šlo za napoved brezkompromisnega boja proti demokraciji. In fašizem ni bil nič drugega kakor hrbtna stran revolucionarne strasti, katere hotenje je bilo in je še v tem, da je vse politika in da je vse politično. Nauk francoske revolucije ni bil, pravi, v tem, da bi se vzpostavila nova družba, temelječa na državljanski enakosti in predstavniški vladavini; bolj – in danes ni drugače – je šlo za privilegirani način spremembe, za idejo o človeški volji, za mesijansko koncepcijo politike.

V petih točkah

Vse skupaj ima kaj povedati o Grčiji, Nemčiji in Sloveniji. Grčija je zamenjala vlogo z Nemčijo in ta se do Grčije obnaša, kakor se je leta 1919 do nje Francija (Clemenceau).

Prvič, Grčiji se očita, da je po ogromnem in neobvladljivem dolgu kriva za destabilizacijo evra in ogrožitev evrske skupine. Če je bila prva svetovna vojna neogibna zaradi gospodarskega tekmovanja med velesilama, če nova globalna vojna ni mogoča, ker bi pomenila uničenje planeta, potem je serija kriz, med njimi najbolj reprezentativne na svetu, grške, pravzaprav nova oblika prvi podobne tretje vojne, ki je tudi spremljana in izzvana po nacionalnih čustvih. Grki se (upravičeno) upirajo, da zanjo niso edini krivci, podobno kot so se (upravičeno) Nemci, ki so jih zavezniki končno obremenili z 231. členom o krivdi in reparaciji.

Drugič, v formuli se vedno znova znajde Nemčija, četudi v obrnjeni, na videz zavezniški vlogi. V tem je nekaj mannovskega, bi rekel Furet, pridiha nacionalne superiornosti, ki je te mesece pri Nemčiji očiten, res ne manjka. Najmočnejša vojaška sila v Evropi, je rekel Furet, je bila tik pred prvo svetovno vojno najbolj izpostavljena nevarnostim nacionalne patologije. Povzdigovanje zaslužene nemške posebnosti se danes meri v močni ekonomiji, monetarnih rezervah ter sposobnosti urediti in uravnovežiti nacionalne finance tako, kot tega ni bržkone zmožna storiti nobena nacija na svetu.

Tretjič, v tistem času, pravi Furet, je »nemški duh« nasprotoval Zahodu kot »poglobljenost lahkotnosti, dolžnost razbrzdanosti, skupnost družbi ... država nosilka skupne blaginje liberalni državi«. Danes Zahodu nasprotuje »grški duh« in se sklicuje na kulturo proti civilizaciji, enako kot je to nekoč počela Nemčija. Ko je Thomas Mann v *Nepolitikovih razglabljanjih* napisal, da razloček med duhom in politiko vsebuje »razloček med duhom in civilizacijo, med dušo in družbo, med svobodo in volilno pravico«, ni vedel, da bodo to danes besede Grkov proti Nemcem, potem ko so to bile pred prvo svetovno vojno besede Nemcev proti Zahodu.

Četrto, posledice napačnih odločitev po prvi svetovni vojni so bile katastrofalne in so vodile Hitlerjevo roko na sprožilec druge svetovne vojne, poenotile so naciste, komuniste (Stalin) in fašiste proti meščanski demokraciji in proti Zahodu.

Petič, danes se v Grčiji dogaja natanko to, čeprav še ne v patološko nepovrnljivih razsežnostih. Cipras je kot levičar za sveženj varčevalnih ukrepov v parlamentu iskal pomoč izven svoje stranke in analitiki ga imajo za zakonitega otroka drakonskih varčevalnih ukrepov, ki so ga tako stisnili v kot, da bo žogo predal Zlati zori, skrajni grški desnici. Pojav Pegide v Nemčiji in Jobbika na Madžarskem je sad istega drevesa.

Sedimo na istem vlaku

Med obdobjem okrog prve svetovne vojne in današnjim je nekaj pomembnih razlik. Najpomembnejša je ta, da si svet nove svetovne vojne na Zahodu preprosto več ne more privoščiti, če noče ogroziti planeta. Biti obsojen na mir pa utegne biti ravno tako strašljivo kot biti v vojni. Vloga ZDA se v zadevi Grčija in EU kaže kot ključna, spet podobna Wilsonovi vlogi. Njegova teza je bila, da so bile ZDA porojene kot primer predanosti pravičnosti in vrednotam, ki pridejo iz nje. Njegova doktrina je bila, da bo vprašanje krivde vedno zadeva za odpisovanje dolgov, bodisi zgodovinskih bodisi finančnih. Grčija je danes na istem, kot so bile po drugi svetovni vojni Nemčija, Japonska in Italija, in ZDA so tedaj uveljavile doktrino smiselnega načrta za izhod iz krize namesto poniževanja in dokazovanja krivde.

Kar zadeva EU, je ključna zasnava tega trenutka ta, da sta evropska politična in ekonomska elita spregledali moment, ki ga (spet) niso pregledale ZDA. Spregledali ga niso pomembni intelektualci ekonomske stroke, Heiner Flassbeck, nekdanji nemški državni sekretar na ministrstvu za finance, Thomas Piketty, Jeffrey Sachs, Dani Rodrik in Simon Wren - Lewis, ki so pred kratkim Angeli Merkel pisali pismo z naslovom *V imenu humanosti ustavite mučenje Grčije*. Teza je enostavna – nikoli dosegljivo privarčevanje, ki je na delu v Grčiji, preprosto ne deluje.

Kar je v tem primeru (ne pa v drugih, na primer na Bližnjem vzhodu) mogoče videti pri zgodovinski državi ZDA in na kar opozarjajo pomembni ekonomisti in evropska levica, postaja prepomembno, da ne bi postalo del premisleka o prihodnosti Slovenije kot (tudi) periferne evropske države. Slovenska travma nacionalne tragedije po drugi svetovni vojni je namreč enako posledica eksplozije nacionalnih in nacionalističnih gibanj, v katerih mali narodi praviloma vlečejo kratko. V štiridesetih letih prejšnjega stoletja, ko so bile v Beogradu antisemitske razstave in je gestapo po tajnih agentih na Balkanu sistematično vzpodbujal in netil nacionalno sovraštvo in ko so sovjetski kominternovski agenti usposabljali provokatorje, ki bi sprožili vojni kaos, da bi lahko stekel načrt boljševiske revolucije, so bili podani temelji nacionalnega razkola. Zaradi njega se slovenski politiki do današnjega dne še ni uspelo docela vzpostaviti na moderen način ter institucije države podrediti vladavini prava in razločiti od predatorskih kapitalskih interesov. Žal se je spotoma nehala razlikovati od preostanka Evrope in zahodnega sveta in žal imamo v EU opraviti z regresijo, v kateri sta se v imenu globalizacije in svetovnih kriz zamenjali vlogi demokracije in kapitala. Zato je Grčija slovenski problem bolj, kot bi si mislili.